

Oecumenische dienst 4 mei 2019
Vlissingen, rouwcentrum Overtoom-Groen

Beste mensen,

Jaarlijks komen wij hier en op de Noorderbegraafplaats samen om de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog, en van oorlogssituaties en vredesoperaties nadien, te herdenken. Dit jaar is daarbij heel bijzonder, omdat het dit jaar 75 jaar geleden is dat we zijn bevrijd. We staan dit jaar in het bijzonder stil bij de Slag om de Schelde, die de vrije doorvaart naar Antwerpen moest verzekeren en voor onze regio, tegen een hoge prijs, de bevrijding bracht.

De in 2008 overleden schrijfster Mies Bouhuys omschreef de 4 mei-herdenking zo: 'Aanstonds zal, zoals elk jaar opnieuw, de stilte aanbreeken waarin Nederland zijn doden herdenkt. Zelfs hier (...) zullen de geluiden die een stad tot stad maken, stilvallen. Plotseling hoorbaar nemen we alleen nog stemmen van vogels waar. Door al onze herinneringen heen aan de doden van wie we in die ogenblikken vervuld zijn, fluiten vogels in het zeker weten van een nieuwe lente. De bomen langs de grachten dragen in hun takken het eerste blad en parken en plantsoenen breken uit in kleuren: tekens van leven, waar we maar gaan.'

Juist vandaag, juist aan de vooravond van de viering van driekwart eeuw vrijheid, is het belangrijk weer te herdenken. Niet alleen om recht te doen aan de slachtoffers. Niet alleen uit respect voor nabestaanden. Niet alleen om de geschiedenis. Niet alleen om terug te kijken, maar juist om die 'tekens van leven', om vooruit te kijken. Juist om te beseffen dat 75 jaar vrijheid ons steeds weer, iedere dag opnieuw, de verantwoordelijkheid geeft om begaan te zijn met de ander. De verantwoordelijkheid geeft om onze democratie, onze rechtstaat, de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van godsdienst, de vrijwaring van armoede en angst te beschermen. Juist om te beseffen dat 75 jaar vrijheid ons steeds weer de verantwoordelijkheid geeft onze keuzes zo te maken, zodat iedereen mee kan doen en ieder mens zich kan ontplooien.

Mies Bouhuys schreef: 'Hen herdenken betekent ons vereenzelvigen met mannen en vrouwen die weigerden hun wereld uit te leveren aan een regime van onmenselijkheid en vernietiging. Zij sloten hun ogen niet toen het kwaad in het klein begon. (...)

Hen herdenken wil zeggen bereid zijn te doen wat zij deden, onze ogen en oren gebruiken, waakzaam zijn. Een nee tegen onrecht dat in het klein beginnen kan, maar de wereld en die hem bewonen, onleefbaar dreigt te maken.

Stilstaan bij hun dood en de gebeurtenissen in de jaren 1940-1945 is geen terugblikken, maar vooruitzien, kijken wat er hier en nu in de wereld gaande is.

De doden herdenken is een teken van leven. Het is levend houden wat nooit geschiedenis of dood kan zijn. Het is ons eigen overleven als mens.'

75 jaar vrijheid komt met verantwoordelijkheid. Over die verantwoordelijkheid en de keuzes die daarbij horen schreef de 15 jarige Femke Allaart het volgende gedicht:

Vandaag en morgen

Elke dag

Elke minuut

Elke seconde

Keuzes maken

Ons leven is een aaneenschakeling van keuzes maken we maken
allemaal andere keuzes

In een andere tijd

Op een andere plek

Maar

Vandaag kiezen we samen

We kiezen samen om te herdenken

De keuzes te herdenken van anderen

In vrijheid kunnen kiezen

Is niet voor iedereen vanzelfsprekend laten we daarom blij zijn

Dat wij, hier in Nederland

Kunnen kiezen waar we in geloven kunnen kiezen van wie we houden
kunnen kiezen wie we zijn

Zij die nu herdacht worden

Kozen niet voor zichzelf

Maar voor anderen

Zij die nu herdacht worden

Bepalen de keuzes van nu

Zij die nu herdacht worden

Vormen onze toekomst

Een toekomst waarin wij in vrijheid kunnen blijven kiezen voor ons zelf

Of

Voor ons samen

Een toekomst voor ons allemaal

Toespraak 4 mei herdenking 2019
Noorderbegraafplaats te Vlissingen

Dames en heren, jongens en meisjes,

Fijn om u allen hier vanavond te mogen begroeten. Vandaag herdenken wij de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Vandaag herdenken wij ook allen -burgers en militairen- die in het Koninkrijk der Nederlanden of waar ook ter wereld zijn omgekomen sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog, in oorlogssituaties en bij vredesoperaties.

2019 is daarbij een bijzonder jaar. Dit jaar staan we stil bij het feit dat het 75 jaar geleden is dat onze regio werd bevrijd. We staan dit jaar in het bijzonder stil bij de Slag om de Schelde, die de vrije doorvaart naar Antwerpen moest verzekeren en voor onze regio, tegen een hoge prijs, de bevrijding bracht. Dit jaar zullen er vele activiteiten zijn, waarbij de herinnering aan deze ook voor onze stad zo bepalende periode tot leven zal worden gebracht.

En dat is ook wat wij hier vanavond samen doen: wij proberen de herinnering aan allen die wij vandaag gedenken tot leven te brengen. Wij proberen hen weer een gezicht te geven. We willen stilstaan bij wie zij waren, wat hun levensverhaal is, en welk offer zij gebracht hebben in de strijd tegen een regime dat vernietiging en onmenselijk bracht. Bij tien mensen, die hier begraven of herdacht worden, is dat letterlijk gebeurd: er zijn foto's van hen op de begraafplaats geplaatst. En hun verhalen worden verteld.

Zo kunt u op de begraafplaats het verhaal lezen van Frans Braat. Hij werd geboren op 27 oktober 1925, hier in Vlissingen. Hij woonde in de Kleine Kerkstraat, en later in de Emmastraat. Frans sloot zich tijdens de oorlogsjaren aan bij het Rode Kruis. Als leerling-helper zorgde Frans voor de gewonden en probeerde hij mensen te redden, soms met gevaar voor eigen leven.

Tijdens het overbrengen van een dringende boodschap van de Engelsen aan de Rode Kruis vrijwilligers in het ziekenhuis in de morgen van 1 november 1944 werd hij dodelijk getroffen door een granaatscherf. Frans Braat werd 19 jaar oud. Drie dagen later zou de Nederlandse driekleur weer in het bevrijde Vlissingen hangen.

Frans Braat werd hier begraven, op de Noorderbegraafplaats. Op 11 mei 1983 is hij door de Oorlogsgravenstichting Nederland herbegraven op het Nationaal Ereveld in Loenen.

Het Rode Kruis Walcheren, dat juist dit bijzondere bevrijdingsjaar 150 jaar bestaat, zal zo dadelijk ook een krans hier bij het monument leggen.

Of laten wij Norman Booth weer een gezicht geven vanavond. Norman Booth werd geboren in 1916, in het Engelse Norton, in het graafschap Durham. Op 13 november 1942 stijgt hij met zijn jachtbommenwerper, een De Havilland Mosquito, op van de RAF-basis Marham in Norfolk. Samen met navigator Fred Arnold Turner gaat Flight Sergeant Booth op weg om het Duitse koopvaardijship de Neumark te bombarderen. De Neumark ligt voor reparatie aan de noordzijde van de Buitenhaven van Vlissingen.

Direct na de aanval op de Neumark wordt de Mosquito getroffen door Duits luchtafweergeschut. In de buurt van de Visodeweg stort het toestel neer. Burgemeester Daniëlse van de gemeente Ritthem laat in een telegram een uur later weten dat het toestel is neergestort, ontploft en in brand gevlogen. Norman Booth, en zijn navigator, komen beiden om.

Op 16 november wordt Norman Booth begraven, hier op de Noorderbegraafplaats. Hij is 26 jaar geworden. Ook zijn broer Leslie is gesneuveld tijdens de Tweede Wereldoorlog.

En laten wij vanavond stilstaan bij Elisabeth, Bep, van Everdingen. Geboren op 27 januari 1923. Jongste dochter van Willem en Coba van Everdingen. Zij woonden aan de Keersluis 1, wat toen nog de West Souburgscheweg heette, waar Willem brugwachter was. Bep was verloofd met Jaap Meulmeester, en zij werkte in wasserij De Volharding aan de Singelweg.

Op 31 mei 1943, rond 17;30 uur, werd voor de derde keer die dag luchtalarm gegeven. Zo'n 12 bommenwerpers, geëscorteerd door jagers, zijn onderweg om de havens en scheepswerven te bombarderen.

Bij luchtalarm zochten de meisjes van de wasserij een veilig heenkomen in het huis van de directeur, dhr. Van de Linde. Ook die dag gaan de acht meisjes die aan het werk zijn, schuilen in het woonhuis. Die dag gaat het fout. Het woonhuis en de wasserij worden getroffen. Bep van Everdingen overlijdt op 31 mei 1943, 20 jaar oud.

Drie mensen. Drie gezichten. Drie verhalen. Verhalen van mensen die het onschuldige slachtoffer werden van oorlogsgeweld, verhalen van mensen die zich hebben ingezet voor anderen, voor onze vrijheid. Drie verhalen die symbool staan voor zoveel andere mensen, gezichten en verhalen die verteld kunnen worden bij al die oorlogsgraven hier op de Noorderbegraafplaats. Verhalen van burgers, militairen en mensen uit het verzet, zoals de in januari ons ontvallen Jaap Rus.

Mensen, gezichten en verhalen die ons doen beseffen dat we ons iedere dag weer moeten inzetten voor vrijheid en verdraagzaamheid. Voor omzien naar elkaar. Omdat ook na 75 jaar vrijheid, die vrijheid niet vanzelfsprekend is.